

KOMENTÁR

23. september 2022

Vladárske kontrasty

8. septembra 2022 zomrela britská kráľovná Alžbeta II.

Narodila sa 21. apríla 1926 v Londýne ako Elizabeth Alexandra Mary Windsor¹. Nemala vládnuť, šancu dostala až potom, čo sa jej strýko Eduard VIII vzdal v roku 1936 trónu. Trónu, ktorý nechcel a ani nemohol mať, keďže sa rozhodol vziať si dvakrát rozvedenú ženu, a to bolo pre kráľa, ktorý je zároveň na čele anglikánskej cirkvi, neprípustné. A tak sa stal jeho mladší brat, otec Alžbety II., kráľom Jurajom VI. Keďže v tom čase nástupníctvo prechádzalo na prvého mužského potomka (to sa zmenilo až v roku 2015), ale Juraj VI mal len dve dcéry, Alžbetu a Margarétu, prvorozená Alžbeta sa stala kráľovnou Alžbetou II.

Na čele monarchie bola od 6. februára 1952 do 8. septembra 2022, a teda dlhých 70 rokov a 214 dní. V roku 2015 prekonala rekord v dĺžke vládnutia svojej pra-pra-starej matky kráľovnej Viktórie (63 rokov na tróne) a napokon len tesne zaostala za absolútnym rekordérom, francúzskym kráľom Ľudovítom IV, ktorý panoval 72 rokov a 110 dní v období rokov 1642 – 1715. Keďže sa ale kráľom stal ako 4 ročný a skutočnej vlády sa chopil až v dospelosti (dovtedy zaň rozhodovala matka a kardinál Mazarin), de facto vládol „len“ 59 rokov. Alžbeta II. teda bola najdlhšie slúžiacim panovníkom v dejinách ľudstva.

Obdivuhodná je ale nielen „kvantita“ vládnutia Alžbety II, ale aj jeho „kvalita“. Za celé tie roky neurobila ani jednu vážnu chybu, bola obľúbenou panovníčkou doma a rešpektovanou zástupkyňou kráľovstva v zahraničí, výkladnou skriňou Veľkej Británie. V meniacom sa svete bola pilierom stability, dôveryhodnosti a úcty.

Svoje povinnosti si vykonávala príkladne a nebolo ich málo. Každý deň v roku s výnimkou dvoch dní – okrem prvého sviatku vianočného a veľkonočnej nedele - dostávala na pracovný stôl tradične červenú krabicu so schválenou legislatívou vlády a Úradu Commonwealthu, prijímala členov vlády a pravidelne sa stretávala najmä s premiérom. Mala obrovské reprezentačné povinnosti, takmer denne bola na zahraničných cestách, hostila hlavy štátov, otvárala zasadnutia národného či regionálnych parlamentov, zúčastňovala sa rôznych recepcií a banketov, udeľovala tituly a vyznamenania, bola patrónkou

stoviek charít. Okrem toho si plnila aj svoje povinnosti voči cirkvi a svojím osobným životom bola jej príkladnou hlavou. Pri tak veľkej agende bola stále aj manželkou, matkou, starou matkou, prastarou matkou a aj sestrou. Ruku na srdce, kto z nás by to všetko tak dlho zvládol lepšie?

Kľúčom jej úspechu bolo, že slúžila vlasti a nie vlast' jej.

Lebo sú aj takí „vladári“, ktorí si myslia, že vlast' má slúžiť im. Ich presvedčenie vzniká už pri ceste na vrchol – nedostanú sa naň zdedením trónu, ale musia sa doň prebojovať sami. V spleti hustej pavučiny vzťahov hľadajú slabé miesta, ktoré využijú, voči svojej konkurencii sú bezohľadní. Čím je systém menej demokratický, tým menej demokratickejšie prostriedky použijú a tým je ich cesta trnitejšia a víťazstvo „zaslúženejšie“.

Takíto vladári si myslia, že vydretý trón im patrí navždy. Preto hneď ako je to možné, pripravujú si cestu na doživotné vládnutie. Privlastňujú si médiá v snahe dezinformovať voličov, ostrakizujú opozíciu, znásilňujú voľby, pretvárajú inštitúcie v krajine aby im dláždili cestu. Volieb sa nechcú vzdať, každý takýto vládár si chce – nevedno prečo - nahovoriť sebe a svetu, že je legitímnym a milovaným vládárom. A tak prežívajú z jedného do druhého volebného obdobia.

Spočiatku sú aj úspešní, lebo v prvých rokoch dávajú do poriadku rozbitý systém, ktorý ich vyniesol na vrchol. Tu postavia priehradu, tam cestu, ekonomika rastie. Dlhodobo to ale nestačí. Postupne sa nápady vyčerpajú a oni nie sú schopní si dať poradiť. Skutočná prosperita si vyžaduje slobodu a na tú si títo vladári netrúfajú. A preto musia ísť ďalej. Nielen kvôli svojim voličom – ktorí sú čoraz viac frustrovaní - ale hlavne kvôli sebe. Nestačí im už blahobyť a ukradnutý majetok, ktorý s funkciou „akosi prichádza“, chcú viac. Chcú slávu, ktorá presiahne ich životy. Všetci kto by si o 100, 200, 500 rokov pamätal, či bola za ich vlády prosperita alebo chudoba? Ale vnuci ich vnukov po celom svete sa budú učiť, za koho vlády sa územie zväčšilo. Lebo pôda je „večná“.

A tak, ak majú vladári kvôli vyššiemu veku³ málo času a aspoň aké také možnosti uspieť voči slabšiemu

susedovi, vydajú sa na dobrodružnú cestu. Vo vyspelom svete, ktorý ich samozrejme odsúdi – lebo vyspelé krajiny sú preto vyspelé, že takíto vládari tam nemajú miesto - si hľadajú podobných, lebo bez ich podpory by to nezvládli. S jedlom rastie chuť a ak sa misia podarí, vydajú sa na dobrodružnú cestu do ďalších a ďalších krajín. Lebo to čo už majú, dobre spravovať nevedia.

Británia má tiež za sebou koloniálnu minulosť, ale Alžbeta II. sa stala panovníčkou v čase, keď už Britské impérium neexistovalo a namiesto neho vzniklo v roku 1931 Spoločenstvo národov (Commonwealth of Nations).

V prejave v roku 1953 povedala⁴: „Takto vytvorené Spoločenstvo sa nijako nepodobá impériám minulosti. Je to úplne nová koncepcia, postavená na najvyšších

kvalitách ľudského ducha: na priateľstve, lojalite, túžbe po slobode a mieri. Tejto novej koncepcii rovnocenného partnerstva národov a rás odovzdám srdce a dušu každý deň môjho života“.

A tak niet divu, že kým v roku 1952, keď začala vládnuť, tvorilo Commonwealth 8 členov, dnes, na konci jej vládnutia je členov 56. Pribudlo 48 členov - dobrovoľne, bez vojny, aj kvôli hodnotám, ktoré kráľovná v prejave v roku 1953 deklarovala a ktoré aj skutočne reprezentovala.

Čeť jej pamiatke!

Richard Tóth
hlavný ekonóm

¹ Britská kráľovská rodina začala používať priezvisko až počas 1. svetovej vojny. Po vydaní za princa Philipa v roku 1947 sa priezvisko Alžbety II. zmenilo na Mountbatten – Windsor.

² Plný titul kráľovnej v Británii bol: Alžbeta II, z Božej milosti kráľovná Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska, a jej ďalších ríš a území, hlava Commonwealthu a ochrankyňa viery (Elizabeth II, by the Grace of God, of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and of Her other Realms and Territories Queen, Head of the Commonwealth, Defender of the Faith). Kráľovná mala viacero titulov, podľa jednotlivých území, ktorým vládla. Jej oslovenie sa jej korunováciou v roku 1952 zmenilo z Jej Kráľovskej výsosti princeznej Alžbety, Vojvodkyne z Edinburghu (Her Royal Highness The Princess Elizabeth, Dutchess of Edinburgh) na Jej Veličenstvo (Her Majesty).

³ Napríklad sa narodili v roku 1952, 1953 a 1954.

⁴ Thus formed, the Commonwealth bears no resemblance to the Empires of the past. It is an entirely new conception, built on the highest qualities of the spirit of man: friendship, loyalty and the desire for freedom and peace. To that new conception of an equal partnership of nations and races I shall give myself heart and soul every day of my life.

Kontakt: Richard Tóth, Hlavný ekonóm. Tel. +421 2 3226 6531. Fax: +421 2 3226 6910. E-mail: research@privatbanka.sk, toth@privatbanka.sk. Web: www.privatbanka.sk

Upozornenie: Vyjadrené názory a pohľady sú stanoviskom autora v čase písania správy. Táto správa vyjadruje len všeobecné stanovisko. Žiadna informácia alebo názor nepredstavuje ponuku na nákup alebo predaj cenného papiera alebo iného finančného nástroja. Správa nie je určená na poskytovanie osobného investičného poradenstva a neberie do úvahy špecifické investičné ciele, finančnú situáciu a osobné záujmy kohokoľvek, kto by mohol túto správu prijať. Hoci sú informácie v správe považované za spoľahlivé, nie je možné zaručiť ich správnosť. Právo meniť akúkoľvek formuláciu kedykoľvek a bez upozornenia vopred je vyhradené. Hodnota cenného papiera alebo iného finančného aktíva a príslušného výnosu môže stúpať alebo klesať a návratnosť investície nie je zaručená. Výkonnosť cenného papiera alebo iného fin. nástroja v minulosti nie je zárukou alebo indikátorom výkonnosti v budúcnosti. Investície na troch rýchlo sa rozvíjajúcich krajín sú spravidla kvôli vyššej politickej a ekonomickej nestabilite a nerozvinutému trhu a systému rizikovejšie. Zmeny výmenných kurzov a daňový režim vplývajú na hodnotu, cenu alebo výnos cenného papiera alebo iného finančného nástroja.